

MERE OM RASMUS RASK OG THORLEIFUR GUDMUNDSSON REPP

af
Jens Axelsen

Efter afslutningen af artiklen 'Rasmus Rask og Thorleifur Gudmundsson Repp' i RASK nr. 4, april 1996 er jeg stødt på et par breve som yderligere belyser forholdet mellem Rask og Repp og beretter lidt om Rasks sidste dage. De fortæller hvordan Rask på sit dødsleje sendte venlige og taknemlige tanker til Repp og fik tilsendt ham nogle af sine sidste udgivelser, som Repp imidlertid aldrig fik på grund af sin dårlige økonomi og vel også sin karakteristiske stædighed. Ejendommelig virker hans store optagethed af de praktiske problemer omkring forsendelsen af bøgerne.

Brevene, som stammer fra Landsbókasafn i Reykjavík, hører jo rettelig hjemme i artiklen, og jeg hidsætter dem derfor her som et appendiks.

Det første brev, Lbs 386 fol., er til Repp fra hans ungdomsven C.C. Rafn, 1795-1864, cand. jur., officer og oldforsker; medstifter og mangeårig sekretær for oldskriftselskabet, oversætter af diverse håndskrifter. Det er dateret Kjøbenhavn, den 13de November 1832 og lyder som følger:

Kjære gode Ven

Det har bedrøvet Dig meget at erfare vor fælles Ven Professor Rasks svære Sygdom, og end mere vil den Tidende bedrøve Dig, at Lægerne have opgivet Haabet om hans Helbredelse. Det gjør mig ondt at melde Dig en saa sørgelig Efterretning, men jeg pligter det, og Du kan forestille Dig, hvor inderlig nær hans herværende Venner, Magnussen, jeg og nogle flere, tage sig det; det er os en Trøst i vor store Sorg at kjende ogsaa Din Deeltagelse. Efter hans Anmodning var jeg hos ham i Søndags den 11te om Formiddagen, for at modtage nogle Exemplarer af hans senest udgivne Skrifter, som han bad mig besørge sendte til nogle af hans Venner samt nogle lærde Samfund, som han troede at skyldte Forbindtlighed. Efter hans Angivelse optegnede jeg en Liste over, til hvem de bestemte Exemplarer af de forskjellige Skrifter skulde sendes. Til de øvrige bad han mig blot at fremføre Undskyldning

for at han ved Sygdom var hindret fra selv at tilskrive dem; men til Dig bad han mig at skrive, og han bad mig derom gjentagne Gange på det indstændigste, "at han takkede Dig tusinde Gange og tusinde Gange for det uforandrede Venskab Du stedse havde udviist imod ham." Bøgerne som han bad mig sende Dig, ere følgende, hvilke alle ere udgivne af ham for faa Uger, tildeels faa Dage siden:

- 1) Kortfattet Vejledning til det oldnordiske eller gamle islandske Sprog.
- 2) Oldnordisk Læsebog, indeholdende Prøver af de bedste Sagaer i den gamle islandske Text, gennemset og rettet efter de sidste Oldbøger, samt forsynet med et Ordregister over de vanskeligste Ord.
- 3) Ræsonneret Lappisk Sproglære efter den Sprogart, som bruges af Fjædlapperne i Porsanger Fjorden i Finmarken, en Omarbejdelse af Prof. Knud Leems Lappiske Grammatica.
- 4) Nonnulla de pleno systemate Sibilantium in lingvis montanis, item de methodo Ibericam et Armenicam lingvam literis Europæis exprimendi; udgivet som Universitets Program.

Endvidere lovede jeg ham dertil af føie det ogsaa i disse Dage udkomne

5) 7de Bind af Fornmanna Sögur, indeholdende de norske Kongers Sagaer fra Magnus Barfod til Magnus Erlingson, begge indbefattede, hvilket temmelig store Bind han ene har bearbejdet efter flere Membraner, hvoriblandt Morkinskinna og Hrokkinskinna, og hvori han har anvendt sit grammaticalske system med nogle Smaaforandringer.

Jeg vil nu sende Dig disse Skrifter over Helsingøer og anbefale Pakken til Consul Ferguson i Leith. Du, som dog kjender Mandens overordentlige Virksomhed, vil dog forbauses over det betydelige han i Løbet af et Aar har mægtet at udrette. O, at vi nu maae frygte for at miste denne fortræffelige Mand.

Han bad mig derhos at anbefale Dig et Exemplar af de førstnævnte 4 Skrifter, som han ønskede at du vilde besørge til Antiqvarernes Selskab i Edinburgh, med Undskyldning for at han ikke havde takket Selskabet for den Opmærksomhed det havde

viist ham. "Den Gang han fik Diplomet," yttrede han, "havde han en engelsk Grammatik under Udarbejdelse efter en ny Plan, og han var allerede rykket temmelig frem med den, men imidlertid maatte han opsætte dens Fuldendelse for andre mere præsserende Arbejder, han havde opsat at svare, for med det samme at kunne sende dette paabegyndte Arbejde, hvilket han ventede ville interessere Selskabet. Da det nu ikke havde været ham muligt af fuldende denne Grammatik vilde han ønske at Selskabet vilde modtage de andre 4 Arbejder som et Beviis paa hans Erkjendtlighed." Dette bad han mig anmode Dig om saaledes at forestille Selskabet.

Kjøbenhavn den 17de Nov. 1832

Kjære gode Ven,

Vor trofaste Ven Rask er ikke mere her iblandt os. I Onsdags Eftermiddag d. 14 Kl. 5 hensov han ved en blid og rolig Død. Jeg besøgte ham de følgende Dage efter Søndagen, i hvilke hans Svaghed tog stærkt til. I Onsdags sad jeg en times Tid hos ham indtil Kl. 2, men han var da allerede saa svag, at han intet kunne fatte. Prof. Magnusen var hos ham, da han døde. Vi have tabt en fortræffelig og trofast Ven, og Videnskaberne een af sine flittigste og heldigste Dyrkere. Han var saa nær 45 Aar, at han, om han havde levet til den 22de, vile have opnaaet denne Alder. —

Lev med Familie stedse saa vel, som det ønskes Dig af Dine herværende Venner Magnusen og Din

oprigtig hengivne
Rafn.

Repps svar, JS 98 fol., er dateret 13th February 1833. Det lyder:

Kjæreste Bedste Ven,

Nogle Uger før jeg modtog Dit meget sørgelige Brev hvori Du mældte Rask's Afgang modtog jeg et såre venskabelig Brev fra din

Haand tillige med adskillige meget interessante Nordiske Bøger ligesom ogsaa et Brev med Bøger fra Magnusen ved samme Leilighed. For disse inderlig kjære foræringer ligesom mange ja utallige andre Venskabs Bevis modtag min inderligste Tak – og imidlertid giv min kærligste Tak og Hilsen ogsaa til den gode Magnusen.

Det før omtalte sørgelige Brev om Rask modtog jeg engang i December igennem den engelske Gesandt og The Colonial Office i London – paa denne Vej finder jeg jeg modtager Breve fra Khavn næsten ligesaa hurtigt som med Posten. Nu er det vel utroligt men dog virkelig Tilfældet at siden den Tid til nu har jeg virkelig ikke kundet finde ledig Tid til at svare dine kære Breve som jeg ønskede. Jeg kan sige at mit Embede ikke er nogen Sinecure. Dog søgte jeg efter ringe Evne at hædre Rasks Minde [,] jeg skrev en lille Karakteristik af denne uforlignelige Mand og indrykkede same i Scotlands fornemste Blad *Caledonian Mercury*: den læstes her med interesse og Deltagelse: det er ikke umuligt at denne Karakteristik kunde være kommet Dig for Øjne copieret fra Caled. Mercury i andre Blade [,] i ethvert Tilfælde saa snart jeg får en Leilighed vil jeg sende Dig den. Fremdeles i Antiquariske Selskab foretog jeg hans sidste Budskab paa en noget høitidelig Maade og holdt ved denne leilighed en kort Lovtale til hans Minde paa Latin: et Foretagende her aldeles uden Exempel for nogle hundrede Aar: dog blev min lille Tale ikke ilde modtagen, formodentlig fordi den kom ganske fra Hjertet, og man udbad sig at måtte trykke den iblandt Selskabets Forhandlinger. Rasks Selskabet og mig tiltænkte Bøger er vistnok for længe siden ankomne til Scotland men hverken jeg eller Selskabet have modtaget vore Exemplarer – Vi vil aldrig modtage dem. Dette skal jeg forklare dig. I Begyndelsen af Januar fik jeg Bud fra Posthuset at der laa en Pakke for mig som kostede i Post Penge £18 [,] skriver *atten Pund Sterling* – af det iforvejen modtagne Brev og andre Omstændigheder indsaa jeg strax at disse vare de mig tiltænkte Bøger. Men hvad havde jeg at gøre, thi at betale en slig sum var altfor svært. Jeg naturligvis undslog mig for at modtage Pakken og sagde Posthuset maatte gøre ved den hvad det vilde. Fortalte dem alligevel ganske oprigtigt hvad der var i den men jeg frygter at den ovenikjøbet kunde indeholde Brev eller Breve hvilket ville have paadræget mig en betydelig Mulkt foruden de svære Postpenge. Pakke vidste jeg de kunde

ikke paanøde mig – det tillader Loven dem ikke – saa nu er formodentlig samme Pakke afreist til London til General Post Amtet hvor det er mueligt den bliver solgt ved Auction inden Mus og Rotter faa den opædt. Jeg kunde mueligt paa Ansøgning til Herrugen af Richmond som General Post Master have faaet denne Sag bragt i Rigtighed. Men at opsætte en slig Ansøgning for £18 Sterling stemmede ikke ganske overens med mine Begreber. Alligevel [,] Bøgerne savner jeg uendelig [,] i Særdeleshed den Lappiske Grammatic. Nu vil Du vel ønske at vide hvorledes dette vel hænger sammen. – Sagen forholder sig saaledes: Din Agent i Helsingør har været noget skødesløs; han havde afsent Pakken med en *Dundee* Skipper. Nu ligger Dundee omtrent 4 Mil (Engelske) norden for Edinburgh. Med et saadant Skib burde han ikke have sent men med et til Leith –. Dog havde Skipperen været en rimelig og tænksom man [sic], var der ingen stor Skade skeet, for han kunde – og han burde ikke have slænget Pakke strax indi Dundee Post Pakken [sic], men have sent den som sædvanlig Parcel med en *Stage Coach* hvilket han lovmæssig kunde gøre. Dog, dette fordrede at han skulde betale en eneste *Penny* i.e. fire *Rigsbank Skilling* som indskrivnings Penge paa Stage Coach Contoiret og denne Udgift har han ikke villet paatage sig for gandske ukjendte og saa har han kastet Pakken ind paa Posthuset. Om Post Loven kan han ikke antages at have været uvidende, thi de kjendes her næsten af hvert Barn. Nu nok om dette...¹

(Resten af brevet handler om andre ting.)¹

I en artikel af Chr. Behrend: 'Rasmus Rasks sidste Dage' i *Tilskueren*, 2. halvbind s. 140 citerer forfatteren et brev fra Rasks halvbroder til moderen, dateret 17 November 1821 [sic]. Heri fortæller han at han i den senere tid har besøgt Rask en eller to gange hver dag og fortsætter:

Mandag Morgen Kl. 10 kom jeg til ham, og skønt han næppe kunne tale, vilde han dog neppe have tilladt mig at opholde mig hos ham. Jeg fik da Lov at at sidde i et Sideværelse at , og fik adskillige Bøger slæbt derhen, men jeg opholdt mig ved hans Side indtil hans Død. I de sidste 2 Dage, da jeg sad hos ham, var han

næsten stedse i en bevidstløs Tilstand, og hans Dødsøjeblik var så blid og roligt, at jeg næppe kunde mærke Overgangsøjeblikket.

Carl C. Christensen har kommenteret brevet i artiklen 'Rasmus Rask, hans Død og hvad han efterlod sig' i *Dansk Studier* 1932. Her skriver han:

Men i Brevet skyder han hele Tiden sin egen Person frem i Forgrunden og omtaler sig selv som den, der ordner og styrer hele Dødsboet, hvad han i Virkeligheden absolut ikke gjorde.

Da halvbroderen synes meget ivrig efter at fremhæve sin egen indsats, er der måske også grund til at sætte spørgsmålstegn ved hans skildring af Rasks død. Det fremgår ikke af Rafns brev at der var andre ved dødslejet end Magnusen, som halvbroderen til gengæld ikke nævner i sin skildring.

Lyngdalen 17
DK-2850 Nærum

Jeg skylder Povl Skårup, Århus, tak for hjælp med titlerne på Rasks bøger og for de to sidste referencer.

Note

1. De undertiden usystematiske stavemåder m.h.t. aa/å og stort og lille bogstav, samt enkelte anglicismer, er originalens. Den nævnte professor Magnusen var islændingen Finnur Magnússon eller Finn Magnussen, 1781-1847, oldforsker, titulær professor, geheimarkivar, og i øvrigt et elskeligt menneske, hvad hans omsorg for Rask her også vidner om. Se Jørgen Jensen: *Thomsens Museum*, Gyldendal 1992, især s. 63 ff.